

Forfatter: Gyllembourg-Ehrensverd, T. C.

Titel: Til Københavns flyvende Post

Citation: Gyllembourg-Ehrensverd, T. C.: "Til Københavns flyvende Post", i Gyllembourg-Ehrensverd, T. C.: *samlede skrifter af Forf*, 1866-67, s. 247. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-gyllem12tom-shoot-workid56869/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: samlede skrifter af Forf

L

I.

Til Kjøbenhavns flyvende Post.

Det store Apothek i Maanen, 9de Dag
efter Die Numaane 1827.

Hr. Redacteur!

Da Deres Postbud paa sin Vei til og fra Jorden bestandig anløber Maanen, hvilket De formodentlig nok veed, saa benytter jeg mig af denne Leilighed for at gjenkalde mig i Deres Erindring, udbede mig Deres Mening over en og anden Materie, og bede Dem ved Hjælp af Deres Blad at bringe nogle saavel for Jordens som for Maanens Beboere høist nødvendige Efterretninger til det danske Publicums Kundskab. Jeg kan ikke troe andet end at Pluraliteten blandt dette høitærede Publicum maa hende saavel mig som min Haandtering, da Ingen kan læse eller see den udsødelige Holbergs Comedier uden at træffe mit Navn, nemlig: Cornelius Nepos, den himmelske Apotheker; og Ingen kan hende Ariost, eller Prof. Kakhels vittige Bise om Roland, uden at erfare, at al den Fornuft, som tabes paa Jorden, opstiger til Maanens lettere Regioner, og gjenmes der i deilige klare Glasler,

betegnede med smukt skrevne Sedler med Cierens Navn paa, hvorhos tillige jeg paa det næstse underrettes om samme Ciers moraliske og physiske Tilstand, samt de Omstændigheder, under hvilke han har lidt det ham som oftest uvitterlige Tab af sin Heruist; og paaligger det mig da paa alle Maader at stræbe at tilstille ham denne hans Giendom. Saalebes bestaaer da endnu bestandig den ældgamle Indretning, at Hippogryphen ved hver Fuldmåne bliver sendt til Jorden og ifølge sin bekjendte lynsnare Fart svinger sig over hele Kloben, dels for at bringe af de omtalte Klaster til dem som ville modtage dem, dels for at hente Rejsende, naar der skulde findes Nogen, som havde Mod og Lyst til at træde i heiselig Midter Atelfos berømmelige Fodspor. Den samme gamle tro Svend, som jeg stedse har sendt, ledsager endnu bestandig Hippogryphen til og fra Jorden, hvilket vel ikke kan forandre Nogen, da det jo er bekjendt, at vi Maaneboere, skjøndt fra Begyndelsen ganske af samme Slægt som Menneskene, dog i vor fuldkomne forskjellige Atmosfære, igjennem de mange Kartusinder, siden vor Klob løst sig fra Jorden, i mange Stykker aldeles have antaget en anden Natur. Vi opnaar en ulige højere Alder, vort hele Væsen er mere ætherisk, vi have Organer som ikke ere uddannede hos Jordboerne, f. Ex. den Gave at kunne svinge sig gjennem Luften (en Facultet som Jordboeren kun fornemmer i Drømme), og den Egenkab at kunne leve i forskjellige Atmosfærer, hvilket gjer os det muligt at besøge andre Planeter. Hvad jeg her siger, kunde synes overflødig, men jeg har desværre erfaret, hvilken besynderlig Uvidenhed og Ligegyldighed der i de

jenere Nav hersker paa Jorden, i Henseende til den Tvillingbroder blandt Kloderne, som fremfor alle nærmest er forenet med den; som oplyser dens Nætter, ligesom den vore; som udøver en saa stor Indflydelse paa den, at Havet selv, mindre forvænt end Menneskene, med Længsel fliger over sine Bredder for at nærme sig den fjerne Broder, og med dybe Sukke synker tilbage ved Følelsen af Afstillelsen. Med hvert Lustrum synes Jordboerne at blive ligegyldigere for Maanen. For mindre end et halvt Seculum siden vare dog de Giffende opmærksomme paa dens sympatetiske Kraft. Deres Dine stirrede paa eengang paa Maanen, deres Sukke opstige forenede i vor klare Luft, og ligesom Alferne i dens Straaler bandse paa Engen i lustige Stikfæser, saaledes bevægede sig deres Tanker og Følelser med og om hinanden, usynlige for uindviede Dine, men ganske fæselige for dem selv. Da vi Maaneboere i Dette som i Mere tænke ganske modsat og steds med største Interesse hænge ved vort oprindelige Hjem, saa vide vi temmelig Bested om Alt hvad der skeer paa Jorden, og hvergang min gamle Svend kommer derfra, bringer han mig alle de Blade, Uge-, Maanedes- og Quartals-Skrifter som udkomme der, hvorvel jeg maa tilstaae, at der undertiden er Et og Andet, som vi ikke ret kan forstaae, og hvorom jeg beder Dem, Hr. Redacteur, at give os nogen Forklaring. Saaledes spurgte jeg for nogen Tid siden min Svend om Grunden til den foromtalte Omstændighed, at ingen Giffendes Sukke mere fornemmes heroppe? Men han svarede mig kort og vranten: „Der er ingen Giffende mere paa Jorden!“ „Gud bevare!“ svarede jeg: „saa maa Jorden jo uddøe?“ „Nei,“

sagde han og loe i Skægget: „det har ingen Nød, de formere dem som Fluer derude.“ Det kan jeg ikke forstaae, og jeg har talt derom med mange vise og forstandige Maanemænd og Maaneqvinder, men de have ikke været klogere end jeg.

Men jeg mærker, at jeg kommer aldeles fra mit egentlige Emne, som angaaer min Professjon af Dypsundsmand over disse foromtalte Foranstaltninger. Dette Embede er efterhaanden blevet saa vanskeligt og misligt, at jeg nødsvendigen maa raadsføre mig med Jordboerne før at tilvejebringe nogle nye Foranstaltninger. Jeg har Grund til at troe, at Jordboerne ikke vide rigtig Besked om denne Sag, der dog angaaer dem saa nær som ingen anden. Jeg maa derfor herved gjøre dem opmærksomme paa, at ligesom et Menneske kan miste sin Fornuft paa flere Maader, saa er ogsaa den Fornuft, som saaledes her er indsluttet i Flaster, indbyrdes specifikt forskjellig. Den kan egentlig inddeles i to Hoved-Afdelinger: Den Fornuft som med Tæt er tabt ved Lidenstab, af hvad Slags samme end er, og den som lidt efter lidt er bortdunstet ved Sløvhed, Egegyldighed, Tankeløshed, slaae Udspreddelser, slant Selvfab, Træng som er bleven Bane, Næringsfjerg, og — det er umuligt at opregne alle de Aarsager som forarsage denne Bortdunstning; men heraf følger ogsaa, at den mest Fornuft, som kommer herop, er af denne sidste, meget slaanne Art; thi herved er mærkeligt, at den først omtalte Art, den Fornuft nemlig som er tabt af Lidenstab, og med Tæt, forholder sig til den anden som Dag til Nat, som Viin til Vand, den spiller i de skjønneste Farver (forskjellige efter det Individ's Sjæleevner som den tilhører),

den brouillerer som Champagnevin, kjendt den er af en saa fin ætherisk Natur, at den som kjendt kan indaandes gjennem Næsen som en Lugt. Naar nu et Menneske, hvis tabte Fornuft er af denne Art, dser uden at have indaadet den (hvilket er meget beklageligt) saa stcer det i samme Dieblis, at Proppen med et stort Knald springer af Flasken, og den fine Materie bortflyver, et smukt og trøsteligt Tegn paa at den før af Lidenskaberne fængslede Sjæl nu er bleven fri; men saaledes forholder det sig ikke med den anden Slags, den langsomt bortdunste. Den er altid graa, meer eller mindre grumset og tyk, og brouillerer slet ikke, slaaer aldrig Proppen af ved Sirens Død, men bliver staaende her i sin Flaske til evig Tid, og til allerførste Meilighed for mig og mit Apothek, der tilfødt kommer i Omfang til at udstrække sig over hele Naanen. Hvad mener De for Exempel paa Jorden om den store Fæstning, som Prof. Cruithuisen har opdaget i Naanen? En Fæstning! jo en god Dag! Den Mand har et godt Begreb om os fredelige Naaneboere, der intet kjende til Krig og Splid. Nei denne Fæstning er hverken mere eller mindre end mit Apothek eller Fornuft-Magazin, da det formedelst ovennævnte Omstændighed er blevet nødvendigt saaledes at udvide Bygningerne. Men da Dette nu umuligt saaledes kan blive ved, saa meget mere som vore umaabelig store Glaspufterier snart ikke mere kan forskaffe de fornødne Glaser, saa er min tjenstlige Begjering til Jordenes Beboere, og gjennem dette Brev til Bydbyggerne i Kjøbenhavn og de danske Provindser, at de ville behage at give deres Munde til en Foranstaltning, jeg herved vil foreslaae: Jeg vnskede

nemlig at de respectibe Arvinger af de salige Afbøde, hvis Fornuft staaer her og fylder op i Maanen og er til ingen optænkelig Nytte eller Fornøielse, vilde tillade at jeg maatte udtømme disse tusinde Gange tusinde Flasker i den store Afgrund, som findes i Nærheden af Apotheket. Jeg beder dem bemærke, at denne sig selv overlevede Fornuft ikke kan være til noget Brug for den Aldødes Arvinger, der ei engang selv kunne nyde den, end sig gibe deres Børn den ind med Skeer, thi intet Menneffe kan paa denne Maade henytte et andet Fornuft. Om de derimod skulde kunne bruge den til at gjøde Jorben med, eller anstille Experimenter med, kan jeg ikke vide. Det staaer dem derfor frit for at lade den komme til Jorden, og jeg skal i saa Fald samvittighedsfuldt besørge den tilsendt med det store Paquetstik, som afgaaer herfra hver Rhmaane, men jeg beder da om Tilladelse til, for at spare Flasker, at maatte sende den i Træ-Køstager og Dørehoveder, naar jeg, som ofte er Tilfældet, er i Besiddelse af hele Familiens Fornuft i ti og tyve Led, hvilket altsammen ligner sig selv saa fuldkomment, at man visjelig uden Skade kan staae det sammen i et Dørehoved. De Familier, der forunde mig denne Tilladelse, bevise mig en sand Velgjerning, thi det blotte Syn af disse evig samme Flasker, med de evig samme Navne og deres graa grumsebe, seige Indhold uden Kraft og Mand, er mig saa modbydeligt, at naar jeg om Morgenen gjør min sædvanlige Tour omkring i Apotheket, staaer jeg ganske ondt ved at see dem. Da det nu vel ikke er Enhver givet at vide, om hans Forsædres, hans Families, ja vel endogjaa hans egen Fornuft er heroppe eller ikke,

faa havde jeg tænkt at lade en Liste paa disse Siere indrykke alphabetisk i Adresseravisen, ligesom som den paa mindløse Breve, som Postvæsenet pleier at lade bekendtgjøre; men jeg har siden betænkt, at det maatte kunde være ubehageligt for Bedkommende; jeg tager mig derfor den Frihed, med Deres Tilladelse, Hr. Redacteur, at lade denne Liste indlægge paa den flyvende Post's Contor, hvor enhver kan eftersee samme, og hvor ogsaa Bestillinger kunne modtages. Hippogriffen kommer hver Fuldmaane, og holder paa Gammeltorv ligesom Raad- og Domhuset, hvor Enhver, der selv vil see den og tale med Budet, kan træffe dem begge. Herved maa jeg isøvrigt anmærke, at jeg til Jordboernes Vre formoder, at det er enhver af dem bekendt, under hvilke Betingelser man kan see og omgaaes med et ætherisk Væsen, thi vi heroppe have været færdige at lee os ihjel af Kjøbenhavnsposten, der uden videre er gaaet hen paa Volden, i den uskyldige Formening, at han der kunde træffe det flyvende Postbud, og høre dets ætheriske Horn. Vi trøste os med at Hippogriffen endnu aldrig er udebleven for Noget som har søgt den, saalidt som den flyvende Post har været usynlig for dens sande Venner.

Men nu tillader De mig endnu, Hr. Redacteur, at raadspørge Dem om en vigtig Ting: Det paaligger mit Embede, som sagt, at søge paa alle Maader at bevæge Bedkommende til at modtage deres tabte Fornuft. Man burde vel ikke raisonnere over sine Pligter, men i den senere Tid er det ofte faldet mig ind at tvivle paa Viisdommen i dette Lovbud, uden at tale om de mange Ubegageligheder, mine Bestræbelser have paadraget mig, thi

der er Meget at sige i denne Sag, og den omtalte Forskjellighed af Fornuftens Betslaffenhed giver Meget at betænke. Naar et Menneske, som f. Ex. den høifalige Ridder Roland, har mistet sin Fornuft af Lidenfkap, saa virker den indaanbede Fornuft som calmerende eller smertestillende. Dette var jo ogsaa Tilfældet med Roland. Han faae sig om, som Tu der vaagner af en svær Drøm: „Seg aander atter frit,“ sagde han. En saadan Helbredelse gjør sjelden Opsigt, forvolder ingen onde Følger. Derimod den graa Fornuft virker inciterende. Saaledes f. Ex. sendte jeg en Klasse til en Embedsmænd, over hvis Ufornuft, Dorskhed og Ligegyldighed der var en bestandig Klage, baade af Over- og Undermænd. Jeg fik ham rigtig til at tage sin Dosis; men nu begyndte han saadan at føre Krig mod gammel Slenbrian, saadan at rydde op rundt omkring sig, at Alle skrege, at nu først havde han mistet Forstanden, og jeg handlede med falske Vare, hvilket var mig meget emfindtligt. Et andet stakkels Menneske var allerede til Mars og havde opaffret sit hele Liv til en Kunst, hvori han aldrig havde naaet det mindste Mesterskab. I en salig Uvidenhed havde han imidlertid henlevet sine Dage, og drømt sig agtet af Verden, som spottede ham. Ham fik jeg ogsaa til at tage sin aldeles bortdunflede Fornuft, men hvor bedrøvelig er nu hans Tilstand! hver klager han over sit spildte Liv! Et Par unge Tegtefolk har jeg ligeledes paa min Samvittighed. Konen er smul, og saa ellsørdig som det er muligt at være det uden Fornuft. At man kan have mistet sin Fornuft, og desuagtet have Talenter, ja Dittighed, og selv Forstand intet et vist Punkt, behøver jeg

vel ikke at sige. Ved disse Talenter, denne Bittighed, denne Forstand og ved sin Skjønhed glimrede den unge Kone i Selskaber, og Manden var saa forelsket i hende, at han med Fornøielse tilfattede sin Formue og forsømte sine Børns Opdragelse for at føie hendes Luner. Hans Fornuft staaer heroppe i god Behold, det behøver jeg heller ikke at sige. Hendes Fader derimod, som er i fuld Besiddelse af sin, hærmedes over sin Datter, lod hendes Fornuft komme, og overtalede hende til at tage den. Nu var hun som forvandlet, helligede sig til sit Gums og sine Børns Opdragelse, og fandt ikke mere Behag i sin forrige Levemaade. Men hvad blev Følgen? Eiden den Tid kan hendes Mand ikke længer lide hende, og siger, hun er bleven søv og dum, og har mistet sin Forstand. En Historie, som jeg nylig oplevede, har gjort samme Virkning paa mig, som om jeg selv havde tømt en Fornuftflasse. Jeg sendte en elskværdig Kone hendes Mand's Fornuft, for ved hende at insinuere ham samme. Manden var en brav, godmodig, forstandig Mand, men saa barnagtig forsængelig, at Fornuften, som sagt, var i Waanen, og Konen, som havde al sin, led ofte ved at see hans svage Side. Smidlertid svarede hun mit Bud, efter lidt Betænkning: „Nei, bring den tilbage. Han skal ikke tage den. Hans Forsængelighed er uslydlig, den flader Ingen, og gjør ham lykkelig. Jeg kan ikke nærne at berøve ham den.“ Jeg maatte beundre Kjærlighedens klare Blis, men tænkte dog: O Himmel! Skal det nuomstunder geraade Folk til Ulykke, at de komme til deres Fornuft, som man altid tilforn har bedet Ver Herre bevare os fra at miste?

Jeg beider Dem indstændig, kjære Hr. Redacteur!

sig mig Deres Tanker om denne Materie. Jeg har altid med stor Fornøielse læst Deres Raisonnements, og sætter megen Pris paa Deres Mening. De sender mig jo forefæst nok! De erindrer mig nok! — De veed nok — Vi ere jo alle Mennesker, og quindelig Skjønhed og Eftværdighed har hos Dem, som hos os, en stor Magt. Skulde det hænde sig, at Deres Fornuft oftere skulde pryde mit Apothek, skal den usfortøvet blive Dem tilsendt af

Deres velaffectionerede

Cornelius Nepos,

humantist Apotheker.
